

УДК 7.025.4:728.5

Д.Є.РУДИК

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

РЕВАЛОРИЗАЦІЯ ЯК ПІДХІД ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ВЕРНАКУЛЯРУ В АРХІТЕКТУРІ СУЧАСНИХ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

Розглядається ревалоризація як підхід до збереження вернакуляру в архітектурі сучасних готельних комплексів, виявляються основні складові цього підходу на прикладі італійського регіону Тоскани.

Рассматривается ревалоризация как подход в сохранении вернакуляра в архитектуре современных гостиничных комплексов, выявляются основные составляющие этого подхода на примере итальянского региона Тоскана.

This article discusses valorization as an approach to preservation vernacular in the architecture of modern resorts and identifies the main components of this approach on the example of the Italian region of Tuscany.

Ключові слова: ревалоризація, вернакуляр, архітектура, готельний комплекс.

Останнім часом актуальним постає питання ревалоризації об'єктів вернакулярної архітектури, що втратили свою функцію і знаходяться під загрозою руйнації. В Європі, де через кліматичні умови здавна використовуються такі будівельні матеріали як камінь, цегла, деревина, які є відносно стійкими до руйнації, залишається культурний спадок у вигляді споруд вернакулярної архітектури. Соціально-економічні зміни в суспільстві, прискорення темпів життя, глобалізація створюють більш сприятливі умови до проживання в місті для багатьох людей. Зміни в технологіях сільського господарства залишають старовинні фермерські господарства нерентабельними, вони втрачають своє економічне значення і функцію. Також слід зазначити збільшення популярності короткотривалого відпочинку в сільській місцевості (туризм вихідного дня), що викликає зростання кількості об'єктів курортно-рекреаційного спрямування навколо великих міст.

Вдалим прикладом є італійській регіон Тоскана, де значну поширеність отримав підхід до ревалоризації старовинних зразків вернакулярної архітектури, особливо сільських господарчих комплексів, які через зміни в аграрних технологіях втратили своє економічне значення для регіону, але представляють культурний і туристичний інтерес.

У даній статті розглядаються основні складові ревалоризації як підходу до збереження вернакуляру в архітектурі сучасних готельних комплексів.

Вернакуляр є відображенням світогляду і соціально-економічних відносин в певному етносі [1]. Таким чином, й італійський сільський господарчий комплекс несе в своєму образному рішенні багато інформації про спосіб життя і мислення його колишніх мешканців. «В

архітектурному ансамблі традиційного житла передбачено не лише раціональну впорядкованість об'єгово-просторових елементів і певний набір предметів та речей, а, передовсім, символічно-образний просторовий світ в усій його соціальній та духовно-культурній значущості. У цьому штучно створеному життєвому архітектурному середовищі активно взаємодіють архітектурно-пластичні форми його монументальних складових із творами народного мистецтва» [2].

Таким чином, постає актуальним питання збереження архітектурно-художнього образу комплексу. У цьому сенсі стає доцільним такий підхід як ревалоризація, що визначається як сукупність науково обгрунтованих заходів зі збереження та відтворення історичної ... структури і архітектурно-художньої цінності ... комплексу [3]. У процесі ревалоризації архітектурних ансамблів важливо при наданні нової функції спорудам, відновлювати їх художні якості шляхом виконання робіт з реставрації екстер'єрів та реконструкції інтер'єрів, «зберігаючи необхідну масу автентичної функціональної структури цілого ансамблю та його архітектурно-художнього образу в історичному ландшафті» [4]. О.В. Ремешило-Рибчинська зазначає, що кінцевою метою ревалоризації ансамблів в історичному ландшафті є підвищення архітектурно-художньої цінності історичного середовища поселень загалом. Завдяки використанню принципів ревалоризації зберігається автентичний зразок народної культури і підвищується культурна цінність регіону загалом, що сприяє формуванню курортної зони.

Готельний комплекс «Monsignor Della Casa», що знаходиться поблизу Флоренції в невеликому містечку Борго Сан Лоренцо і являє собою сучасний готельний комплекс, побудований на основі старовинного італійського фермерського господарства. Цей об'єкт є не тільки автентичним зразком місцевої культури (вернакуляру), але й опосередковано має історичну цінність, адже ферма була частиною вілли, у якій в 1503 році народився Джованні делла Каза, видатний італійський громадський діяч, письменник, автор книги «Галатео, або О нормах» – посібника з гарних манер і компліментів, що був надзвичайно популярний у той час. У процесі збереження надбання не тільки народної культурної спадщини, але й історії Італії та історичного архітектурного та ландшафтнього середовища важливим є дотримання цілісності, автономності й просторового взаємозв'язку [4].

Ці принципи ревалоризації використані в процесі створення художнього образу готельного комплексу «Monsignor della Casa», завдяки чому зберігається історичний природний ландшафт, «атмосфера місця» і системність в проектуванні окремих елементів об'єкту. Дизайн архітектурного середовища і території готельного комплексу до-

силь стриманий. Його завданням є створення функціонального і комфортного готельного середовища, залишаючи при цьому місцевий колорит і архітектуру фермерського господарства.

Мінімальне втручання в архітектуру досягається завдяки використанню візуально ідентичних до автентичних зразків елементів архітектурного оздоблення будівель: черепичного покриття дахів, викладених з цегли складних за формою оголовків коминів, оздоблення фасадів нових будівель каменем, зістарених дерев'яних віконних рам і дверей, що стилістично відповідають своїм автентичним аналогам. Акцентування уваги саме на візуальній ідентичності до історичного архітектурного зразку і надання новим елементам архітектури старовинного вигляду є характерною рисою італійського підходу до реставрації, реконструкції і загалом ревалоризації об'єктів культурно-архітектурної спадщини.

Візуальна цілісність історичного архітектурного середовища виявляється в засобах реконструкції господарчих приміщень колишнього фермерського господарства під готельні номери (апартаменти). Традиційно, зважаючи на теплий м'який клімат Тоскани, господарчі приміщення не завжди були відокремлені від навколишнього середовища вікнами і дверима, що щільно зачиняються і не дозволяють холодному чи теплому повітрю проникати ззовні, а подекуди навіть потребують гарної вентиляції протягом року. Таким чином, приміщення, що знаходились на другому поверсі часто мали віконні прорізи, заповнені ажурною сіткою з цегли, що утрудняла тваринам проникнення в середину приміщення, але давала нормальне освітлення і вентиляцію [5]. З реконструкцією і переплануванням цих частин будівель для надання їм функцій апартаментів було необхідно відокремити внутрішній простір від навколишнього середовища повноцінними вікнами. Цю проблему вирішили використанням вікон з мінімальною кількістю віконних рам, що розташовані з внутрішньої сторони ажурної цегляної сітки і, таким чином, непомітні ззовні. Такий прийом зберігає образну і стильову цілісність ансамблю, що є одним з важливих принципів ревалоризації [4].

Характерним для цього регіону Італії є використання віконниць у житлових приміщеннях з внутрішньої сторони вікон і дверей, що також збережено в більшості готелів Тоскани (наприклад, «Monsignor della Casa», «Le Fontanelle», «Borgo di Pietrafitta Relais»).

Зберігається і підкреслюється автентична цегляна кладка як ззовні, так і в приміщеннях готелю. Будівлі готельного комплексу «Monsignor della Casa» будувалися в різний час, перебудовувалися протягом століть, що можна побачити на стінах (цегла різних років

виробництва, каміння). Подекуди віконні прорізи були великими арками, потім зменшились і стали прямокутними. В приміщенні одного з готельних номерів можна побачити стіну, яка викладена камінням з цеглою і спочатку мала арочний дверний проріз, потім він був зменшений цегляною кладкою, а згодом і зовсім закладений. Цей елемент кладки в приміщенні готельного номеру акцентовано завдяки розстановці меблів, освітлення і оздобленню інших стін і підкреслює важливість збереження вернакуляру для архітектурно-художнього рішення ансамблю, як ззовні, так і в приміщеннях.

Також зберігається при реконструкції у приміщеннях готельних комплексів, незалежно від призначення, автентична стеля, яка зазвичай виявляє дерев'яні несучі конструкції будівлі – ферми, балки, брус. Форма елементів і заповнення можуть відрізнитися, але характерним для більшості є підкреслення природного кольору і текстури деревини. У Тоскані для вернакулярної архітектури в 70-х роках ХХ ст. було характерним фарбування дерев'яного бруса в яскраві кольори, але з поширенням останнім часом естетики екологічного дизайну і шанобливого ставлення до своєї місцевої культури й історії повертається тенденція до підкреслення природності і екологічності будівельних матеріалів, а також повернення будівель до первинного зовнішнього вигляду, що виявлено в інтер'єрах готельних комплексів «Monsignor della Casa», «Borgo di Pietrafitta Relais» і «Le Fontanelle».

Одним з принципів ревалоризації, як вказує О.В. Ремешило-Рибчинська, є збереження архітектурно-художнього образу ансамблю в історичному ландшафті [4]. Ландшафтне середовище відіграє важливу роль у сприйнятті архітектури готельного комплексу. Характерним для готельних комплексів Тоскани («Monsignor della Casa», «Borgo di Pietrafitta Relais») є використання природних матеріалів в оздобленні території, таких як лоза (плетені огрожі), дерево, каміння. Доріжки, як пішохідні, так і для автомобілів, в готелі «Monsignor della Casa» оздоблені рінням, яке є природним місцевим матеріалом, візуально виділяє ці зони, створює комфортні екологічні умови для відпочиваючих, що асоціюються з сільським затишком.

Характерним для готельних комплексів цього регіону є збереження історичних насаджень дерев, особливо оливкових садів, для підкреслення зв'язку з вернакуляром. Оливкові дерева є вернакулярним символом і займають особливе місце в італійській культурі. Оливкові сади не лише візуально виділяються в планувальному рішенні комплексу, але їх господарче значення підкреслюється акцентуванням готелю на власному виробництві оливкової олії, що достатньо часто виготовляється на старовинному обладнанні за традиційною рецептурою

(«Monsignor della Casa»). Так само використовуються виноградники, якщо вони були присутні на території історичного комплексу.

Також у оздобленні ландшафту готельних комплексів Тоскани використовуються характерні для цього регіону рослини, польові квіти, тощо. Важливим вважається зберегти саме місцеву природу, культуру і традицію.

Таким чином, у готельних комплексах, які побудовані на основі історичних сільсько-господарчих ансамблів, максимально використовується існуюча ландшафтна ситуація – зберігаються існуючі об'єкти малої архітектури, поодинокі дерева, сади, тощо. Важливість певних символічних для даного регіону рослин підкреслюється веденням певної сільсько-господарчої діяльності на території готелю (наприклад, виробництво власної оливкової олії, бальзамічного оцету).

Висновки. Ревалоризація як підхід до збереження вернакуляру в архітектурі сучасних готельних комплексів передбачає при наданні нових функцій спорудам відновлення їх художніх якостей шляхом робіт з реставрації екстер'єрів і реконструкції інтер'єрів. На прикладі італійського регіону Тоскана можна виділити увагу до візуальної цілісності історичного архітектурного комплексу, що досягається завдяки збереженню максимальної кількості автентичних елементів архітектури в процесі реставрації (фасади, несучі конструктивні елементи будівель, такі як балки, брус, цегляна кладка стін), візуальної ідентичності до історичних зразків нових деталей споруд (черепичне покриття дахів, цегляні оголовки коминів, оздоблення фасадів нових будівель каменем, зістарені дерев'яні елементи архітектури) та збереженню ландшафтного середовища регіону (оливкові сади, традиційні рослини, використання місцевих природних матеріалів для об'єктів малої архітектури, огорож, тощо).

1. Olivier, Paul. Built to Meet Needs. Cultural Issues in Vernacular Architecture. – Amsterdam [and others] : Architectural Press, 2006. – 445 p.

2. Косміна Т. Народне мистецтво в архітектурному ансамблі традиційного житла / Т. Косміна // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: зб. наук. пр. – К.: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2008. – Вип. 8. – С. 52-62.

3. Бевз М.В. Методологічні основи регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст (на прикладі Західної України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра арх. – Х.: ХДТУБА, 2004. – 18 с.

4. Ремешило-Рибчинська О.В. Принципи ревалоризації архітектурних ансамблів в історичному ландшафті / О.В. Ремешило-Рибчинська // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – Львів: НЛТУ України, 2008. – Вип. 18.12. – С. 140-143.

5. Cultura Contadina in Toscana. Secondo Volume. – Firenze: Casa Editrice Bonechi, 2004. – 318 p.

Отримано 29.10.2013